

Data przesłania tekstu: 6 VI 2017 r.

Data przyjęcia tekstu do druku: 20 VI 2017 r.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/AKZ.2017.011>

Archiwa przejściowe i zbiorcze w Polsce. Organizacja i funkcjonowanie, red. Dorota Drzewiecka, Marlena Jabłońska,
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
Toruń 2016, ss. 150.

Publikacja *Archiwa przejściowe i zbiorcze w Polsce* jest pracą zbiorową pod redakcją Doroty Drzewieckiej i Marleny Jabłońskiej. Została opublikowana przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Składa się ze wstępu oraz ośmiu artykułów odnoszących się do dwóch typów archiwów bieżących: archiwów przejściowych i zbiorczych. Dwa pierwsze wprowadzające teksty mają charakter teoretyczny. Przybliżają czytelnikowi specyfikę archiwów przejściowych i zbiorczych oraz zapoznają czytelnika z nomenklaturą. Kolejne dwa teksty odnoszą się do archiwów zakładowych. Następne dwa artykuły zaznajamiają czytelnika z usługami archiwalnymi takimi jak Outsourcing. Ostatnią grupę tekstów stanowią dwa teksty o charakterze praktycznym, które przedstawiają doświadczenia z działalności usługowej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich oraz współpracy Archiwum Państwowego w Toruniu z instytucjami świadczącymi usługi przechowalnicze. Większość artykułów jest zakończona zestawieniem bibliograficznym. Publikację wzbogacają liczne wykresy, tabele, opracowania graficzne oraz schematy i rysunki.

Autorką pierwszego artykułu *Archiwa przejściowe i zbiorcze. Definicja, stan badań, organizacja i funkcjonowanie w Polsce i na świecie* jest Dorota Drzewiecka z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Swoje rozważania rozpoczyna od wprowadzenia w tematykę. Przypomina, że najbardziej ekonomiczną strukturą jest struktura płaska, która zapobiega tworzeniu sztucznych stanowisk kierowniczych i sprzyja minimalizacji kosztów. Jako przykład autorka podaje powstające Archiwum Rzeczypospolitej, które połączy Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych i Narodowe Archiwum Cyfrowe. Takie samo rozwiązanie może czekać

archiwa bieżące, archiwa zakładowe, składnice akt, archiwa z powierzonym zasobem, archiwa wyodrębnione oraz archiwa zbiorcze. Może zostać wprowadzony model taki jak w innych państwach np. sieć archiwów przejściowych o zbiorczym charakterze. Autorka przypomina, że od dawna ten pomysł jest rozpowszechniany przez Halinę Robótkę i Roberta Degena. Następnie czytelnik zostaje odesłany do *Raportu o archiwach w Unii Europejskiej*, który również propaguje ten pogląd. Druga część artykułu przedstawia różne ujęcia terminologiczne. Zostały przytoczone definicje archiwum przejściowego i zbiorczego słownikowe i publikowane w literaturze naukowej. Autorka przedstawia cechy charakterystyczne, różnice oraz punkty wspólne. W dalszej części zapoznajemy się ze stanem badań. Tam znajdziemy kilka wskazówek, gdzie możemy znaleźć najwięcej informacji na temat archiwów przejściowych i zbiorczych oraz kto wniósł największy wkład w uporządkowanie stosowanych terminów i ich definicje. W czwartej części artykułu czytelnik zostaje zapoznany z realiami światowymi. Przedstawiona została historia rozwoju archiwów przejściowych i zbiorczych m. in. w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii, Szwajcarii i innych. W następnej części artykułu zostały zaprezentowane realia polskie. Została zaprezentowana geneza i rozwój archiwów przejściowych i zbiorczych w Polsce. Autorka zwróciła uwagę, że w Polsce archiwa zbiorcze mają najczęściej charakter komercyjny w wyniku czego również i w Polsce zostały wprowadzone usługi outsourcingowe. W podsumowaniu Autorka wyraźnie podkreśliła, że w Polsce nie funkcjonuje model archiwów przejściowych taki jak w krajach Europy Zachodniej czy w USA. Archiwa zbiorcze są bardzo popularne w Polsce co sprzyja rozwojowi usług outsourcingowych.

Drugi artykuł zamieszczony w publikacji to *Archiwa przejściowe w strategii kształtowania zasobu archiwalnego* autorstwa Roberta Degena z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W uwagach wstępnych autor wprowadza czytelnika w temat przedstawiając ogólną genezę archiwów przejściowych. Przypomina również, że archiwum przejściowe jest uznawane za rodzaj zbiorczego archiwum bieżącego. Autor w drugiej części artykułu zapoznaje nas z genezą archiwów przejściowych w Wielkiej Brytanii, następnie przedstawia rozwój tych archiwów w Stanach Zjednoczonych, w kolejnej części poznajemy specyficzny charakter polskich archiwów przejściowych. W artykule autor odpowiada na pytanie czy od początku dostrzegano w nich potencjał możliwy do wykorzystania w kształtowaniu zasobu archiwalnego. Dodatkowo znajdziemy informacje na temat predyspozycji jakie powinna spełniać selekcja archiwalna i brakowanie dokumentacji, aby strategia kształtowania zasobu archiwalnego z udziałem archiwów przejściowych była jak najbardziej efektywna.

Aneta Kępczyńska, pracownik Starostwa Powiatowego w Toruniu, jest autorką tekstu Archiwum zakładowe Starostwa Powiatowego w Toruniu jako przykład archiwum zbiorczego na szczeblu powiatowym. Autorka swoje rozważania rozpoczyna od przedstawienia podstawy prawnej działalności archiwum, powołuje się na różnego rodzaju

normy prawne poczynszy od tych tworzących starostwo powiatowe kończąc na tych dotyczących archiwum zakładowego w jednostce samorządu terytorialnego. W dalszej części zapoznajemy się z obowiązującymi przepisami kancelaryjno-archiwalnymi. W artykule zostały zebrane wszystkie najważniejsze przepisy prawne. Określono miejsce archiwum w strukturze organizacyjnej urzędu. Autorka omawia stan personelu oraz przedstawia wymogi co do wykształcenia pracownika. Następnie czytelnik zapoznaje się z zadaniami archiwum zakładowego starostwa, które reguluje Instrukcja archiwalna. W kolejnej części poznajemy warunki lokalowe, została przedstawiona charakterystyka zasobu, jak również jego stan fizyczny i ilościowy. Następnie zapoznajemy się z funkcjonowaniem nadzór nad archiwum. Artykuł wzbogacony jest w fotografie, tabele i wykresy, co niewątpliwie umila lekturę.

Autorem kolejnego artykułu jest Paweł Wlezień, pracownik Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. W swoim artykule *Archiwum Zakładowe Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie jako przykład archiwum zbiorczego na szczeblu wojewódzkim* przedstawia zasady organizacji i funkcjonowanie archiwum Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Przedstawił genezę powstania archiwum, scharakteryzował zasób, przedstawił statystyki przejmowanej dokumentacji oraz omówił warunki lokalowe. Umieścił archiwum w strukturze organizacyjnej. Autor zapoznaje czytelnika z procesem przejmowania dokumentacji likwidowanych przedsiębiorstw państwowych. Ponadto zapoznajemy się z funkcjonowaniem systemu EZD oraz czynnościami związanymi zarządzaniem archiwum. Autor uatrakcyjnił swój artykuł umieszczając w nim diagramy, wykresy oraz tabele.

Marlena Jabłońska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jest autorką tekstu *Outsourcing archiwalny – nowy wymiar usług archiwalnych*. Jak sama autorka pisze w artykule chce pokazać istotę outsourcingu, przedstawić czym jest outsourcing archiwalny, jaki wpływ ma komercjalizacja na rozwój usług archiwalnych oraz jakie obawy może budzić to zjawisko współcześnie. W artykule oprócz rozwinięcia powyższych kwestii odnajdziemy również wyniki badań, statystyki oraz rozwój usług outsourcingowych, ponadto dowiadujemy się co powinna zawierać umowa outsourcingowa. Czytelnik zapoznaje się korzyściami jak również z zagrożeniami wynikające z tego typu działalności.

Kolejny artykuł *Outsourcing archiwalny jako przykład nowoczesnego archiwum zbiorczego* jest autorstwa pracownika Emiks Lublin, Mariusza Sałasińskiego. Autor prezentuje wykorzystanie archiwów zewnętrznych w procesie zarządzania dokumentacją w danej organizacji. Przedstawia aspekty praktyczne, celowość oraz mocne i słabe strony korzystania z outsourcingu archiwalnego. Dzieli się z czytelnikiem swoimi przemyśleniami, które są efektem wieloletniej pracy w Emiks Lublin – jednej z największych firm outsourcingowych w Polsce. Zapoznaje również czytelnika z doświadczeniami, które Autor sam nabył we współpracy z firmami tej branży w ramach Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Archiwistów. Artykuł opisuje również proces współpracy klienta z archiwum outsourcin-

gowym przy wyszukiwaniu i wypożyczaniu dokumentacji, który został zaprezentowany za pomocą ilustracji.

Paweł Topolewski przedstawiciel Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, jest autorem artykułu *Aktywne Archiwum Zewnętrzne Stowarzyszenia Archiwistów Polskich*. Przedstawia w nim genezę, zakres oraz zasady funkcjonowania prowadzonego przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Aktywnego Archiwum Zewnętrznego. Opisuje świadczone usługi w zakresie zabezpieczania i zarządzania dokumentacją papierową oraz innymi nośnikami danych. Przedstawia korzyści wynikające z prowadzonych usług przez archiwum rotacyjne. Omawia również różne regulacje prawne dotyczące bezpieczeństwa, ochrony fizycznej i prawnej. W dalszej części artykułu zapoznajemy się z wprowadzonymi rozwiązaniami magazynowymi.

Tom zamyka artykuł pracowników Archiwum Państwowego w Toruniu, Janusza Bonczkowskiego i Łukasza Roszczynialskiego pt. *Kontakty Archiwum Państwowego w Toruniu z przechowawcami dokumentacji osobowo-płacowej*. Autorzy przedstawiają doświadczenia Archiwum Państwowego w Toruniu z instytucjami świadczącymi usługi przechowalnicze. Opowiadają o rozwoju współpracy, problemach z którymi musieli się zmierzyć oraz o wdrożonych rozwiązaniach.

Publikacja jest rezultatem konferencji pod taką samą nazwą, która odbyła się w dniu 22 V 2015 r. w Toruniu. Jest wynikiem rosnącego zainteresowania archiwami bieżącymi oraz potrzebą stworzenia kompleksowego opracowania książkowego. Zaproszeni do współpracy naukowcy i praktycy przedstawiają problem wielowymiarowo. Stosunkowo niewielka ilość stron wcale nie oznacza niewielkiej ilości informacji, wręcz przeciwnie! Publikacja jest kopalnią cennych informacji zarówno tych teoretycznych jak i praktycznych. Tom jest godny polecenia zarówno tym, którzy od dawna interesują się problematyką organizacji i funkcjonowaniem archiwów bieżących, jak również tym którzy swoją przygodę z tym rodzajem archiwów dopiero rozpoczynają.

Sonia W. Waleszczuk
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)
sonia.waleszczuk@gmail.com